

Szociális innováció a szolgáltatásnyújtásban: új partnerek, új megközelítések

Összefoglaló

Bevezetés

Ez a jelentés egy olyan kutatási projekt eredményeit ismerteti, amely új partnerek – különösen a szociális partnerek, a civil társadalom és a veszélyeztetett helyzetben lévő emberek – szociális innovációba történő bevonását vizsgálta. A kutatás szempontjából a „szociális innovációt” úgy határozták meg, mint olyan új ötleteket (termékek, szolgáltatások és modellek), amelyek amellett, hogy társadalmi feladatokat oldanak meg és szociális szükségleteket elégítenek ki, új társadalmi kapcsolatokat is építenek az érintett csoportok között. A szociális innováció olyan különböző aspektusokat foglalhat magában, mint a döntéshozatalban való részvétel megjelenése, az egyes célcsoportok szociális helyzetét érintő (üzleti vagy nem üzleti alapon nyújtott) szolgáltatások és a szociális ellátórendszerek változásai. Mindez a kulturális fejlődés és a társadalmi változás része.

A kutatásra, amely különösen az Európai Szociális Alap (ESZA) szociális innováció terén betöltött szerepére összpontosított, a következő hat uniós tagállamban került sor: Ausztria, Bulgária, Írország, Olaszország, Lengyelország és Svédország. Minden országban megvizsgálták az innovációval és a szociális partnerséggel kapcsolatos kultúrát, valamint elemezték, hogy az uniós szakpolitika milyen mértékben ösztönzi a nemzeti szintű szakpolitikákat. A kutatás ezenkívül magában foglalt három – egy ír, egy szlovén és egy svéd – esettanulmányt is; ezek a szociális partnerek és a veszélyeztetett helyzetben lévők tervezésbe és végrehajtásba való bevonására irányuló kezdeményezéseket ismertették.

E tanulmány célja, hogy egy tényeken alapuló megközelítés révén információt biztosítson a szociális innovációról szóló szakpolitikai vitához, és hozzájáruljon az eredményes és fenntartható folyamatok alaposabb megértéséhez. A tanulmány célja ezenkívül annak feltárása is, hogyan lehet a szociális innovációt a leghatékonyabban támogatni annak különböző szakaszaiban, azaz a program kezdetétől a jó minőségű szolgáltatások következetes teljesítésén át a bevált gyakorlatok meghatározásáig.

Szakpolitikai háttér

A 21. század társadalmi és gazdasági kihívásai új szemléletet követelnek meg az általában vett innováció és konkrétan a szociális innováció elemzése és végrehajtása terén. A szociális innovációt mindinkább a kompenzáció bizonyos módjának tekintik, amiért az állam és a gazdaság nem tudja eredményesen kezelni sem a nélkülözést, sem az olyan komolyabb kihívásokat, mint az idősödő társadalom és az éghajlatváltozás. A társadalmi kihívások kezelésének új módszerei közül azonban nem mind tartozik a szociális innováció körébe: hasonlóan a műszaki találmányokhoz, amelyeket csak akkor szokás innovációnak tekinteni, ha értékesíthetővé válnak, a szociális innovációnak is fenntartható előnyöket kell biztosítania a felhasználói számára.

A szociális innováció jelenleg az EU szakpolitikai menetrendjének egyik központi kérdése. Az Európa 2020 növekedési stratégia is kifejezett hivatkozást tartalmaz a szociális innovációra. Legfontosabb kezdeményezései közé tartozik „A szegénység és társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai platformja” és az „Innovatív Unió”.

A szociális innovációt egyre inkább olyan eszköznek tekintik, amely hozzájárul az Európai Bizottság szociális beruházási csomagról szóló közleményében (*Towards social investment for growth and cohesion*, Szociális beruházás a növekedés és a kohézió érdekében) megfogalmazott legfontosabb célkitűzések eléréséhez.

A nemzeti szintű programok fő megállapításai

A hat vizsgált országban a szociális partnerek és a nem kormányzati szervezetek (NGO-k) elkötelezettsége a szociális innováció megtervezése és kivitelezése iránt éppúgy eltérő, mint magának a koncepciónak az értelmezése. Az elemzés leginkább

a „foglalkoztatás–oktatás–szociális politika” szakpolitikai háromszög programjait és kezdeményezéseit vizsgálta.

A szociális értelemben innovatív programok és kezdeményezések többségét az ESZA-ból finanszírozzák. Ez azért lehet így, mert ezek a programok közös struktúrába illeszkednek, és folyamatos felügyelet alatt zajlanak. Szociális értelemben innovatív projektek az ESZA keretein kívül is léteznek, de ezeket általában nem szokás „szociális innováció”ként címkézni.

A szociális partnerek – kevés kivételtől eltekintve – nincsenek tisztában a szociális innováció fogalmával. Egyedi alapon azonban néhányan foglalkoznak olyan szociális innovációk bevezetésével és terjesztésével, amelyek javítják a marginális helyzetű csoportok – például a munkaerőpiacon kívül rekedtek – körülményeit.

A nem kormányzati szervezetek gyakran folytatnak szociális innovációt, bár a programtervezésben vállalt részvételük főként informális jellegű, mivel a civil társadalom, illetve az önkéntes ágazat uniós szinten formálisan nem vesz részt az ESZA munkájában.

Az önkéntes ágazatban dolgozók a szociális innováció fogalmát általában az ESZA-hoz kötik, különösen a veszélyeztetett helyzetű csoportokkal végzett munkával összefüggésben. A munkáltatói szervezetek képviselői azonban leginkább a „szociális vállalkozás” fogalmára asszociálnak.

Az esettanulmányok eredményei és szakpolitikai iránymutatások

A meghatározás jelentősége – Az esettanulmányok elkészítésében részt vevő partnerek nem foglalkoztak a szociális innováció meghatározásával. A szociális innováció, mint olyan, nem volt a kezdeményezés motorja vagy kiindulópontja. Ez megfelel a hat országban végzett elemzés eredményeinek, amelyek azt mutatták, hogy a szociális innovációval közvetlenül összefüggő kezdeményezések leginkább az ESZA keretében található meg. Tekintettel a kifejezés tág értelmezési körére, számos különféle projekt tekinthető szociális innovációnak.

A kihívásokra/kérdésekre adott válaszok – Az egyes projektek közös vonása az, hogy mindegyik inkább helyi kihívásokra reagál, nem pedig egy szélesebb rendszerbe illeszkedik. Ez azt jelenti, hogy létre lehetne hozni egy olyan környezetet, amely még több alulról felfelé irányuló kezdeményezés előmozdításával választ adhatna azokra a kérdésekre, amelyek még nem jutottak el a felső szintű döntéshozókig.

Támazkodás az egyénekre – A programok létrehozásában és működtetésében részt vevő emberek elkötelezettsége és lelkesedése meghatározó tényezőnek bizonyult a vizsgálatban. Ha azonban egy projekt meghatározott egyénekre támaszkodik, az a vezetőség változása esetén gyengítheti a projekt fenntarthatóságát. A többi érdekelt félhez és struktúrához való erős kötődés biztosíthatja az említett egyének számára szükséges támogatást, és hozzájárulhat a projektek erősebb megalapozásához és hosszabb élettartamához.

Fenntarthatóság – Az egyes projektek hosszú távon fenntarthatóbbá válnak, ha egy nagyobb, strukturáltabb keret részét alkotják; a kisléptékű tevékenységekre jellemző rugalmasság megőrzése érdekében azonban fenn kell tartani a megfelelő egyensúlyt.

Érdekelt felek bevonása – A különböző csoportok részvétele elősegítheti a kedvezményezettek szükségleteinek jobb megértését. Az együttműködés másik előnye, hogy mindkét oldal elvárásai realisabbá válhatnak.

Jobb értékelés – Míg a projektekkel szemben egyre inkább elvárás, hogy több célt is magukban foglaljanak, úgy tűnik, hogy a nagyobb léptékű programok esetében kevesebb figyelmet fordítanak ennek pontos értékelésére. Ezért további erőfeszítésekre van szükség a kezdeményezések rendszeres értékelése érdekében.

A finanszírozás javítása – Számos program egyszeri vagy projektalapon működik, miközben hosszú távú hatás elérésére törekszik. Ezért kiszámíthatóbb és fenntarthatóbb finanszírozásra, valamint további magánfinanszírozást biztosító új lehetőségek feltárására van szükség.

További információ

A Social innovation in service delivery: New partners and approaches (Szociális innováció a szolgáltatásnyújtásban: új partnerek, új megközelítések) című jelentés teljes szövege a <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1354.htm> weboldalon érhető el.

További információ: Anna Ludwinek kutatási menedzser, alu@eurofound.europa.eu.